

A Z Á R S O D R Á B A N

Irta: MÉLIUSZ JÓZSEF

Önálló részlet szerző *Város a ködben* című most elkészült regényéből.

Nincs kényelmesebb álláspont az életben, mint az, amely bizonyos emberekkel, sőt egész társadalmi rétegekkel elhiteti, hogy az események tőlük függetlenül alakulnak, a bennük való részvétel nemcsak fölösleges, de fölötte veszélyes is, hiszen ki tudhatja, milyen baj következhetik ebből, megjelennek a háztáján a detektivek, a bűnözőt a rendőrfőnök elé idézik, ellenségekre tesz szert, elrontja üzleti kapcsolatait és ráadásul még jó! megalapozott hírét, becsületét és hitelét is kockáztatja. Nem tudom, egyebütt is, de a mi városunkban ez az óvatosság polgáraink fölötte jellemző meggyőződése volt mindig s a helyes magatartást egy találó K. u. K. hadseregbeli mondás érzékeltette: *Maul halten und weiter dienen!* Azaz tartsa mindenki a száját és akkor lelkesedjék, amikor az már semmi veszéllyel nem jár, akkor háborodjék fel, amikor lehetőleg mindenki más már felháborodott, egyébként végezze munkáját, igya meg mindennapi korsó sörét, bonyolítsa le ebédutáni kártya partiját a „Polgári Körben“ vagy az „Ezüstkecskében“ s ha valahol túl harsogóvá válik a vita, szedje az irháját, mert sohasem lehet benne biztos, nem az alkalmatlan oldalon keveredik-e a bonyodalomba... Így törődöttünk bele egy-kettőre mi is és városunk egész polgársága a háború gondolatába, nem pisszegtünk, hanem hangtalanul tudomásul vettük, hogy ismerőseinket és barátainkat, hamarosan az öregebbeket is, viszik a harcterekre. Hallgattunk, amikor rokonaink sebesüléséről vagy haláláról érkezett a hír, mert egyebet, mint hallgatni, el se tudtunk képzelni. Annál kevésbé, mivel apám még mindig itthon ténfergett, persze már nem mint szabad műtatózó polgár, hanem a katonakórház szerény írnokei állásában, eleinte még civilben, később csukaszürkében esetlenül. A sok irkálástól ujjai rövid pár hét alatt megbütykösödtek, mert, mint annakidején oly elkeseredett és szenvedő arckifejezéssel mondotta, annyit, mint abban az átkozott katonakórházban, nem firkált össze egész pénzügyi karrierje alatt. A kórházban különben mindenre elszánt orvosok, közöttük a szivarját rágó Klein doktor is, kétségbeesett küzdelmet folytattak a szimulánsokkal, akiknek egyike nemibajos volt, másikat sérve kinezta, a harmadikat epekövei, nem is beszélve a csúz, a máj és tüdő betegeiről, az elmebajosokról és a szabályos hülyékről, akik egyébként a legkevésbé tudták betegségüket hihetővé tenni, hiszen fel se fogták, hogy legfőbb feladatuk most épp saját szerepüket megtévesztő hűséggel alakítani. Ezek a betegek — talán a hülyéket kivéve — egyébként különben csak azért váltak gyanusakká, mert betegségük szimptomáit valóságos klinikai szakértelemmel tálták fel a rosszkedvű, undok munkájuk ellen minden idegszálukkal tiltakozó császári és királyi katonaoorvosok előtt. Az orvosok, miközben a betegek hátát kopogtatták, hasfalát nyomkodták, szivverését figyelték, a vérnyomásmérőt lesték és a lázmérőket nézegették, búsan gondoltak a zóna pörköltre, a habzó sörökre, a gyöngyöző spriccerekre, mindarra, amit a gyönyörű béke nekik még csak néhány hét előtt nyújtott. Apám a betegeket rubrikákba írta be, különböző titkos és megfeylhetetlen orvostudományi kifejezéseket róva neveik mellé, néha valószínűleg tévedt is

s egyáltalán nem lehetetlen, hogy egy-egy beteget nem májduzzanatok vagy vesekövek ellen kezeltek, hanem a gonorrhoea vagy a gyomorsúlylyedés gyógymódjait alkalmazták rajta, ami végeredményben mindegy is volt, mert a leglényegesebb a betegek számára mégis csak a fronttól való menekülés volt. Egy-egy bankigazgató vagy cégvezető éjnek idején felhuzott redőnyű konflison érkezett házukba, arra kérve apámat, hogy azokba a bizonyos rubrikákba ne azt írja be, amit az ezredes-főorvos diktál, hanem azt, amit házi orvosa s hogy minél pontosabb legyen közbenjárása, nyomtatott betűkkel rajzolta fel egy fehér papírra. Apám csak a fejét rázta, nem mintha hidegen hagyták volna azok az összegek, amiket a vesztegetők felajánlottak, de félt, rettentően félt még csak e titkos éjszakai látogatások felfedezésétől is, hiszen „békebeli“ beosztása kockáztatásával játszott. Annyit azonban mégis megtett, hogy pár jelesebb előkelőséget összekötött Klein doktorral s talán nem is eredménytelenül, mert nem egy ezek közül az éjszakai vendégek közül még ma is előre köszönti békés uccáinkon apámat, Klein doktor meg annakidején szemmel láthatólag forró és ragaszkodó barátságot tanusított apám iránt. Apám különben kint a kórházban gyakran és csodálkozással hallgatta cigarettaszünetek közben a gyakorlott szimulánsok szakszerű előadásait a mesterséges lázképzésről, a különböző daganatfakasztó eljárásokról és a gyorsan ható gonorrhoea fertőzések mesterséges átültetéséről. Mindezek őt persze csak elméletben érdekelték és szórakozásból, miután határozott biztonságban érezte magát. Lassan azonban ezek a hamarosan megszokottá váló kórházi hetek is véget értek s apám a börtönigazgató Faragó kapitány protekciójával, — ki viszont egy alezredes ezredes sógorának volt igen jó barátja még a közös kadétoskodás éveiből, — váratlanul és Klein doktor legnagyobb megdöbbenésére új beosztást kapott, pénztárosi minőségben a Garnizon élelmezési osztályán. Ez az új állás, — valóban állás volt, hisz' jövedelemmel járt, — megfordította egész életünket, végleg megmenekültünk a hozánk hasonlókat oly kegyetlenül kinzó háborús gondoktól s megkezdődött a bőség, az üzlet és a gondtalanság virágzó s amennyire ez lehetséges volt, vig évadja.

Persze nemcsak apám úszta meg ily szerencsésen. Ezren és ezren tettek szert pártfogókra, akiknek árnyékában nyugodtan huzódtak meg dohos skribleri fedezékeikben, rogyant íróasztalaik mellett vagy pucerként egy-egy főhadnagy vagy kapitány háta mögött. Ám ezek a szerencsések biztonságos helyzetükben nem hogy veszteg maradtak volna, de még hivatásuknak, sőt katonai és hazafiui kötelességüknek érezték, hogy az ellenséget ők gyalázzák a legnagyobb szájjal. Ők kürtölték tele szűk és korlátolt világunkat katonáink ördögi hősiességével, amikor azokat valójában úgy kaszabolta le az osztrák vezérkari tisztek jóvoltából és bravurszomja miatt az ellenfél, mint a fűvet. Az első időkben, amíg a németekkel még abban reménykedtünk, hogy a háború néhány hónap alatt véget ér, a harctereken lévők között sem volt ritka az olyan példány, mint jeles nagybátyám, aki — adósságai elől — még az első napokban hanyatt-homlok igyekezett a frontra. Ez a rokon azután a hadvonalakból írt biztató sorokat hitelezőinek, többek között apámnak is. „Kitartás odahaza, sógor, — írta — itt kitünő borovicskát égetnek a parasztok. Verjük a muszkát. Hamarosan győzünk. Csókol mindnyá-

„Jatokat Nándor.“ Mondanom sem kell, hogy e vérmes prófécia apámat csak annyiban érdekelte már, amennyiben megnyugtatta, hogy Nándor bácsi, az orosz front e kitűnő és többször dekorált főhadnagya, megadja neki a nyolcezer koronát, amivel már hosszú ideje tartozott, anélkül, hogy még csak egyetlen fillér kamatot is fizetett volna. Az ujságok is a nagybácsi próféciaját variálták, diadalt diadalra hirdettek és nem volt annyi muszka egész Oroszországban, amennyit hireik szerint rettenhetetlen seregeink — beleértve persze Nándor bácsit is — rövid pár hónap alatt elpusztítottak. Az emberek e híreket lelkesen tárgyalták egymás közt, de otthonaikba, hivatalaikba és üzleteikbe visszatérve, mindinkább csak ügyleteik és a kereset érdekelték őket s a zaklatásnélküli front mögötti élet biztonsága, a spekuláció és a szórakozások, a gazdagodás és a vigalom. Most azonban bevallhatjuk már, hisz' épp elég távol vagyunk azoktól az időktől, hogy Nándor bácsi levelezőlapjának is csupán annyi volt az értéke, mint a napilapok diadalhírmort keltő cikkeinek. Mi persze itthon nem tudtuk, mit jelent valójában a tábori posta s hogy milyenek a tábori cenzura módszerei. Ha nagybátyám levelezőlapját alaposabban szemügyre vesszük, talán némi törléseket is felfedezünk rajta és a törlések fölött talán nem is Nándor bácsi kezevonását, hanem egy titokzatos másik kézét, mely az eredeti betűket hajszálpontosan leutánozva épp az ellenkezőjét írta az eredeti szövegnek, körülbelül például így: „Hallom nagyon el vagytok keseredve. Itt gyalázatos a borovicska. Szorít a muszka. Isten tudja meddig tart még ez a rémséges állapot. Mindnyájatokat kétségbeesetten csókol Nándor.“ Mondom a tábori cenzurának ilyenfajta játéka egészen hihető, hiszen a háború titkait ismerők ilyen és hasonló esetek ezreiről mesélhetnének, bár tagadhatatlan, hogy Nándor bácsi, ellenére a szerencsejátékok, a nők és a kitűnő italok iránti barátságának, lelkes hazafi és ugyanolyan katonává lett, aki más lapot nem is írhatott, mint amilyet írt, merő egyszerűen ez volt a meggyőződése. Hitt, sőt biztos volt benne, hogy a francia főváros hamarosan elesik, a Kaiser és a mi Franz Josephünk fehér lovon végig sétálnak a nagy bulvárokon s miután alaposan megtekintették Páris és szemügyre vették az ablakokból virágokat szóró hirhedt párisi nőket, a Quai d'Orsay egyik tükrös dísztermében diktálják a megsemmisítő békét s ezzel mindenki szedi majd hátizsákját és háborús emlékeit s visszavonul jól megválasztott rendeltetési helyére. Ma már nem csodálkozunk rajta, hogy e rövidlátást a négy éves háború és az általános összeomlás követte. De akkoriban eleinte még azon is meglepődünk, ha ismerőseink olyan híreket továbbítottak rémüldöző arccal, kezüket szájukhoz emelve és suttogva, hogy nemcsak mi löjjük le az ellenséget, hanem a mi katonáinkat is leterítik és nemcsak mi ejtünk légiószám nagybajuszú orosz foglyokat, hanem a mi legközelebbi ismerőseink is egyre-másra kerülnek fogságba és viszik őket az oroszok olyan tájakra, melyekről ügyefogyott földrajzkönyveink is alig beszéltek vagy éppenséggel hallgattak.

Nemsokára megérkeztek az első sebesültszállító vonatok is, tehetetlen roncsokkal és rémülettel. Leesett az első háborús hó is s a várost, mintha vattába csomagolta volna a gondviselés. A korán lehulló esték zenével és énekszóval teltek meg, a kávéházakban női zenekarok zentették bús hanglatokra, miután a cigányokat kivezényelték szerte a vi-

lágba lövöldözni, megfagyni és elpusztulni a többi népek férfijaival egyetemben. A kemencékben duruzsolva ropogott a tűz és ahol nem volt kit gyászolni vagy féltetni, gondtalan kacagás csengett, asszonyok és férfiak mulatoztak, szerelmesek bujtak egymáshoz vagy házastársak veszekedtek, mindenki aszerint, hogy a tél s a háború mit ígérgetett neki. A hó megállíthatatlanul és suttogva óriási pelyhekben esett, de ezt csak a korán kigyuló lámpák fénykörében, a kivilágított ablakok előtt vagy egészen sötét uccákban lehetett látni, ahol semmi sem világított, csak a hó mágikus néma fehérsége. A sebesültszállító vonatok ilyen esték leple alatt érkeztek. A vérbeborult visszatérőket már nem várta senki virággal. Az állomások búsak voltak és vigasztalanok. A város zsongó és idegen.

Ilyen estén tértünk haza Erzsi nénim kis házi ünnepségéről, születésnapja lehetett vagy valami hasonló. Mézédés, mazsolás kalácsokat ettünk tejszinhabos csokoládékávéval. A szánkó a lágy és sejtelmes estében, mint valami felhő vagy hópehely, oly könnyen röptül velünk a városon át. A házak körül mind kivilágosodtak, megkezdték esti életüket, valahogy úgy, ahogy az operában előadás előtt lassan megtelnek a lámpák alatt az ülőhelyek, a zenekar elkerített külön birodaima benépesedik, a kották fehér lapjai fölött kigyulnak az apró lámpák és a hangszerek apró sikoltozásokkal, bűgásokkal, röffenésekkel, füttyökkel és szökkenő édes dallamokkal készülnek a nagy pillanatra, amikor az elsötétült térben, melyet most már valóban csak a kottatartókon pillogó fények, a vészkijáratok tompa, biborszínű égői s a lágyredőnyű, kávészínű bársonyfüggönyt bevilágító, rejtett fészki fényszóró sugarai világítanak és minden feszülten várakozik a karmester első forró és lélekzetfojtó mozdulatára, melynek nyomában felzúg, életre kél a tulajdonképeni este, a hangszerek áhitatos összhangba fonódnak és feltör a szenvedély, a borzalom, a gyönyör és a félelem lázas illúziója, a játék. Lámpák gyúltak fel a belvárosi paloták felső emeletein és elaludtak, villanyosok siklottak csengetve és szikrázva, emberek hullámlottak tömegekbe verődve, autók dudáltak és vakítottak és mégis mindez valami távoli együtthangzásban, hiszen én anyám oldalához bujva még mindig a délutáni vendégeskedésben jártam, idegen illatok, arcok és emberek között, virágokkal teli szobákban, a sütemények pazar izeit éreztem még, a morzsákat láttam a virágszalagos damaszt abroszon a csészealj körül a félhomályban, ahogyan közeledett az este és nem gyúlt fel a lámpa, nehogy megzavarja e szoba izgatott, szorongó, fojtott életét, a férfiakat és nőket, Erzsi néni barátnőit susogó selyembluzaikban, kipirult arccal és körülöttük Nándor bácsi kollegáit és barátait, a hadnagyokat, kadétokat, főhadnagyokat és kapitányokat. Egy pamlag sarkában anyám ült lesütött szemekkel, virággal a kezében, ajkán alig észlelhetően Erzsi néni tulipánpiros ajakruzsával, vele szemben nádszéken, lovagló ülésben egy cigarettázó, magas, feketehaju, fiatal katonatiszt. Soha ilyen szépnek nem láttam anyámat, mint azon az estébe hajló zsongó délutánon, ott a csillogó szemű asszonyok és a nedves ajku tiszték között földre szegett tekintetével, ártatlan zavarában alig rejtegethető lázával. De ennél a pillanatnál is hevesebb, izgatóbb és megmagyarázhatatlanabb maradt az, amikor abba a szobába nyitottam be, amit legfőképp Nándor bácsi falraaggatott vadásztrófeái miatt szerettem mindig

viszontlátani, enyhe borzadállyal szemlélve a villogó fogú vadkan preparált fejét, a merev tekintetű őzarcokat, aggancsokat és puskákat, közöttük egy ragyogó és igazi Winchestert. Kint esett a hó és ez a kép a sűrűsödő homályban, a függönyökön túl, egészen úgy tűnt, mintha kint az ablakok mögött víz hömpölyögne, hol sebesen, hol lassabban omló fehér és habos árként, a társaság zsongása pedig, a kacajok és a halk forró szavak zenéje, mintha csak ennek az időtlen tünő árnak zugásaként hömpölyögne. Óvatosan kinyitottam a vadászszoba ajtaját és a keresztbe akasztott villogó závarú puskák és a kifeszített tölténytartók keretébe foglalva két összeborult néma és mozdulatlan alakot láttam. Erzsi néni lábujjhegyen, hátravetett fejjel, villogó ölelő karokkal és föléje hajolva hátát, derekát átölelve a kék atillás főhadnagyot, aki egész délután csendes és finom mozdulatok apró figyelmességével vette körül nénémet. Az asztalnál egész idő alatt Nándor bácsiról beszélgettek s a tiszt tudomásom szerint is Nándor bácsi legjobb barátja volt. Az ajtót pillanatnyi dermedés után óvatosan behuztam s mint valami bűnös, rémülten sompolyogtam vissza az asztal mellé, a sütemények és a cukrozott gyümölcsök közé, amikből már nem tudtam enni, mert valami különösre vártam, magam sem tudtam mire... De nem történt semmi, mert egy idő múlva — s ez az idő rengetegnek tűnt, — külön-külön ajtóknak s nem is egyidőben, kipirultan és leplezhetetlen izgalommal megjelent Erzsi néni és Nándor bácsi barátja. Erzsi néni kecses mozdulatokkal gyümölcs szörpökkel kínálta vendégeit, málna és eper lével a hölgyeket és édes, mélyvörös színű olasz borral a férfiakat. Mi anyámmal nemsokára eltávoztunk és egy szánkó pokrócai közé bujva hazafelérőpültünk, amikor épp kigyultak a lámpák és az uccák a havazás örvényében megteltek hangokkal és fényekkel.

Messziről, a jégpálya felől zene szűrődött a város zajosan nyüzsgő mélye felé. Egy hamvas jégcsikon gyermekek csuszakáltak visongva. Hógolyók süvitettek át a pörgő s himbálózó hóesésen. Egy elegáns hölgy elesett. A kávéházak ablakait párafüggöny futotta be. Sejtelmes volt mindez és mégis mozgó, valóságos, akár egy alakokkal sűrűn benépesített és ezerféle mozgástól feszülő Breughel festmény, vagy mint egy nyugtalan modern francia muzsikusz szerzeménye, melyben a hangsorok és a dallamok iránya szerteágazóan és fűrgén fut tova, s az erdő sűrűjében rejtőzködő patakokhoz hasonlóan újra feltűnik, e dallamok azonban végülis egymásba fonódnak, egybe hangzanak, egy irányba tartanak, e zene — minden különlegessége ellenére is — szerves és egész, akár a mi zilált és széthullani tünő világunk, mely bármily kerülőkkel is, de alapjában mégiscsak megszabott pályáján mozog tovább. Már a csatornán is túlhaladtunk sikló szánunkon, amikor valami megingatta és felbolygatta ezt az egész hangulatot, az emlékezést és izgalmat, melyben még benne éltünk, magunkban hordozva a délutáni vendégség óráit és pillanatait, valahogy úgy, mint amikor egy könyv légkörét megőrizziük a késő éjszakai órákban, a csendben, egy gyenge lámpa fénykörében, észre sem véve, hogy az olvasásból hogyan siklottunk át az álomba, a könyv eldőlve még a kezünkben, meséje alábukó tudatunkban még zsong, keveredik az álmainkkal, de egy rezzenet, egy hang, egy harang kondulás vagy szervezetünk egy öntudatlan reflexze felriaszt és vége az egész elbűvölt állapotnak. Szánunk is így torpant meg hirtelen a boly-

hos esti égből alácsüngő uccai lámpa alatt. Megriadtunk. A látvány, mely elénk tárult, elborzasztott s egy más világba, a valóságba repített vissza, kérelhetetlenül és szigorúan, mint valami merénylet. Csikorgó, rekvirált paraszt szekerek csusztak és gördültek lassan előttünk abba az irányba tartva, ahol a katonakórház épülete komorodott. A szekereken egymás hegyére-hátára hányt nyöszörgő, hörgő emberroncsok, mellettük gyalogszerrel baktató, cigarettázó, rövid pár hét vagy hónap alatt teljesen szenvtelené lett, bármilyen emberi kin iránt érzéketlen szanitécek. Az épp előttünk elhaladó kocsi saroglyájából két pár emberi láb lógott ki rongyokba, kötésekre burkoltan, fekete foltokkal, nyilván átázott vérrel borítottan, a bakon meg a füleit tapogató kocsis mellett egy keresztülkasul bebugyolált fejű ember. Csak az orra és szája látszott ki a kötésből, az enyhe hidegben is hatalmas kék felhőket fujva magából. Lehet, hogy a szemeit operálták ki valami frontmögötti hevenyészett segélyhelyen, lehet hogy a fejbőrét tépte le egy sebespergésű srapneliszilánk vagy fél arcáról a hust. Nem értünk rá és képtelenek is lettünk volna egy pillanatra is gondolkozni, oly gyorsan követték egymást e kísérteties szekerek. Anyám, hogy óvjon, hirtelen és rémült mozdulattal magához ölelt és a lábainkat betakaró meleg pokrócokat a magasba rántva elfedte szemeim elől a látványt s ő maga is szeme elé emelte puha bőrkeztyübe bujtatott szabad kezét. Nem bírta erővel e látványt. De későn, mert az a pillanat, miközben a homályban kirajzolódtak és értelmet nyertek a tovamozgó kép vonalai, letompíthatatlan hangjai, elég volt ahhoz, hogy egy életre megragadjon s megrázkódjunk, megrendüljünk és magunkhoz térjünk abban a világban, amely nem ismerte a háborút és annak lényegét a legnagyobb művészettel, távol tudta tartani magától s felelőtlenül és kegyetlenül meg tudott maradni ködképei közt. A gyászos és vérfagyasztó jelenet lepergett, szánunk neki lendült az utnak, messziről még hallani lehetett a szekerek csikorgását, a beteg férfiak lázas, önkivületes neszt s e hangokat talán még éjszaka, álmaink mélyén is hallottuk s magunk is nyöszörögve és verejtékező testtel forgolódtunk fekhelyeinken, mintegy büntetés alatt.

Odahaza nagyanya készítette izes vacsora várt, apám összeráncolt szemöldökkel egy térkép fölött könyökölt, anyám zavartan és helyét nem találva fészkelődött, néha lopva apámra pillantott. Fagyos, csikorgó csend ült a házon. Bűnösöknek éreztük magunkat mindnyájan s bár béke és nyugalom honolt házunk fedele alatt, mindegyikünkben összekuszálódott valami. Tiltott és titkolt dolgok keveredtek felelőtlenségünkbe és színészkedésünkbe, mozdulatok, képek, látványok, érzelmek és ösztönök zürzavara kavargott bennünk, balsejtelmek és nyugtalanság. A boldogtalanság kerített hatalmába mindannyiunkat.

Am az ember érzései s az észleleteket követő hangulatok szerencsére váltakozóak s ha vissza-visszatérőek is, eltűnnek, feloldódnak és halvány olajnyomatokhoz hasonlító viaszképekké változnak, melyek még részleteikben sem hasonlítanak a nagy és füllelt pillanatokhoz, amelyekben — úgy érezzük — néha meg kell semmisülnünk, miután a halál vagy legalább is egy katasztrófa dermedt szomszédságába kerültünk és nincs már menekülés számunkra, nincs már választás. Szerencsére mulók ezek a pillanatok, éppugy, mint az öröm pillanatai s házunkba is hamarosan visszaköltözött a felszabadult, könnyed, sőt felelőtlen

hangulat, mit a vendégek és a mulatságok hoztak magukkal. Estétől-estére feltűnt kicsattanó és ragyogószemű Erzsé néni. Nándor bácsi más és mindig más barátja társaságában s kerek arccal, egyre kövérebben, mint az égre felhágó hold, szivarral a szájában, szűknyakú uniformisban Klein doktor egyik-másik felmentést váró ügyfelével, a hátsószoba rejtekén tárgyalva. Becsületére legyen mondva, rendre kihuzta a szolgálat alól nemcsak a fél város gazdagjait, de baráti kompániáját is, Tischler urat a csont- és ócskavaskereskedőt és ki tudja kiket még, akikre nem is emlékezem. Nándor bácsitól változatlanul érkeztek a levelezőlapok, — az adósságról persze egyikben sem esett szó, — a férfiak az Ezüstkecskében napról-napra találkoztak, de függetlenül ettől, otthon is csak ezt csinálták: „vezérkari tárgyalásokat“ folytattak, izgatottan követték a Höfer-jelentések alapján csapataink hadmozdulatait és helyeselték szüntelen a végetérni nem akaró taktikai sikereknek. Közben szorgalmasan üritgették poharaikat, nyilván a dicsőségre és győzelemre, melyről bizony korántsem tudhatták, hogy hol és kinek a dicsősége és győzelme lesz. A lelkiismeretfurdalás s a megmagyarázhatatlan benső nyugtalanságok és megrendülések pillanatait leszámítva, — boldogok voltak. Boldogok, mert az események ime rajtuk kívül és nélkülük is igen jól alakulnak s az ő szerepük csupán az élvezet, a gyarapodás és a szemlélődés, no meg néha az éljenzés és a taps, főként olyankor, amikor az már nem járt veszéllyel és nem kellett attól tartani, hogy a ház táján egy meggondolatlan szó vagy cselekedet miatt megjelennek a detektívek és a rendőrök. A frontokon már feltűntek a bombát dobó Zeppelinek, lángvetők s egyéb új öldöklő fegyverek. Az agg Ferenc József s a mindennap más egyenruhát öltő Vilmos császár nem vonultak be Párisba, csupán a háboru terebélyesedett és nőtt, végzetesen és gyilkosan, reménytelenül és olthatatlanul...

R E J T E L E M

Irta: ZEMPLÉNI ISTVÁN

*Te rejtelem,
mit úgy hívnak, hogy ember,
sok száz eleri
ülköt; amint a tenger
kagylót zár a mélybe,
husbörtönöd
száz titkot rejt magában
és köszönöd,
ha egyszer, félhomályban,
gyönyört találsz egy kézben,
mely simogat
s te örömdben táncolsz,
ha hivatgat,
s hű kutyaként viháncolsz
egy bálványkép előtt,
majd megunod*

*s játékos félredobva,
csak így tudod,
patkányként csuszva, lopva
tagadni, hogy benőtt
a lány fejed,
hogy álmatlanul alszol;
a két kezed,
mely irgalmatlan sarcol
magának zsebharácsot;
éhségmirigy,
mi irányítja sorsod;
nem vagy irigy,
mert jobb híján egy koncot
fogadsz el s nem kalácsot;
és érezel,
ha állatmódra fáradsz és vérezel,*